

Vertroulik

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

GESKIEDENIS V2

MEI/JUNIE 2024

ADDENDUM

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: WAS DIE VELDTOG TEN GUNSTE VAN DIE BEËINDIGING VAN DIENSPILIG ('ECC') IN DIE 1980's SUKSESVOL MET HULLE MOBILISERING TEEN DIE APARTHEIDSREGERING?

BRON 1A

Die bron hieronder verduidelik die stigting van die Veldtog Ten Gunste van die Beëindiging van Diensplig ('End Conscription Campaign (ECC)'), wat teen die militêre dienspligbeleid van die apartheidsregering gekant was.

Die Veldtog Ten Gunste van die Beëindiging van Diensplig ('ECC') is in 1983 deur lede van verskeie ondersteuningsgroepe vir gewetensbeswaardes (teen diensplig) gestig. Omdat diensplig iets was wat alle wit mense beïnvloed het, het die 'ECC' sonder moeite (maklik) 'n sleutelmag teen apartheid onder lede van die wit gemeenskap geword. In 'n poging om soveel organisasies as moontlik aan te moedig om by die 'ECC' aan te sluit, het die 'ECC' komitees in Kaapstad, Johannesburg en Durban gestig. Hulle het daarin geslaag om 'n wye reeks wit groepe, soos die National Union of South African Students (NUSAS), die Kwakers ('Quakers'), die 'Social Action'-groepe van die Anglikaanse en Metodiste-kerke, die 'Civil Rights League', en uiteindelik ook die 'Young Progressives' te lok.

Kort na hulle aanvanklike organiseringstydperk, het die 'ECC' 'n Verklaring om Diensplig te Beëindig uitgereik. Hulle het toe begin met 'n terugkeer na 'n reeks mediaveldtogte met die doel om die publiek se bewustheid van die rol van die weermag, hulle destabiliseringsoperasies in buurlande ingesluit, te verhoog.

Die 'ECC' het vroeg in 1985 'n grondwet opgestel en planne vir 'n nasionale veldtog aangeneem. Toe troepe in swart woonbuurte ontplooi is en 'n beperkte noodtoestand in Augustus verklaar is, het die 'ECC' 'n veldtog met die naam Troepe uit die Woonbuurte bekend gestel en 'n 'Fast for a Just Peace' (Vas vir Regverdige Vrede) georganiseer. Een openbare vergadering in Kaapstad wat die einde van die veldtog (tydperk van godsdiensoefening) aangedui het, het 4 000 mense gelok. Die 'ECC' het vroeg in 1986 nog 'n suksesvolle nasionale veldtog ondersteun wat as 'Working for a Just Peace' (Werk vir Regverdige Vrede) bekend gestaan het.

[Uit *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Volume 22, Uitgawe 1 van 1989]

BRON 1B

Die bron hieronder is geneem uit 'n artikel wat op 22 September 1989 in die *Mail and Guardian*-koerant verskyn het. Dit beklemtoon protesaksie wat deur 771 wit manlike lede van die 'ECC' teen die apartheidsregering se dienspligbeleid onderneem het.

Altesaam 771 wit mans het gister in die openbaar verklaar – by die bekendstelling van 'n nasionale register van gewetensbeswaardes (teen diensplig) – dat hulle nie in die Suid-Afrikaanse Weermag diens sou verrig nie. Die geleentheid was die grootste aanduiding ooit van antidiensplig-sentiment (gevoel) in Suid-Afrika. Dit kom 'n jaar na die verbanning van die Veldtog Ten Gunste van die Beëindiging van Diensplig en ná drie jaar van noodregulasies wat dit onwettig maak om die stelsel van militêre diensplig te ondermyn. Daar kan dus deels nie verslag gelewer word oor wat by die verskillende mediakonferensies regoor die land gesê is nie.

Die 771 het godsdienstige, morele en politieke gronde aangehaal (verwys na) vir die weiering om enige diens in die Suid-Afrikaanse Weermag te verrig, en gesê 'die Weermag word gebruik om die stelsel van apartheid in stand te hou'. Sommige van hulle het onstellende ervarings tydens hulle nasionale diensplig as redes aangevoer. 'Ons het met 'n skoon gewete en op ons eie (vrywillig) besluit dat ons nie in die Weermag diens kan verrig nie ten spyte van moontlike vervolging en tronkstraf. Ons maak beswaar daarteen om in die rassistiese Weermag, wat 'n rassistiese regering ondersteun, diens te verrig en ons is nie bereid om apartheid te verdedig nie,' het Chris de Villiers, ECC-takvoorsitter, gesê.

De Villiers het die Minister van Verdediging, Generaal Magnus Malan, uitgedaag om 'n referendum te hou en te toets hoeveel jong Suid-Afrikaners beswaar maak teen die verrigting van enige diens in sy weermag. Hy het gesê dat baie van die beswaarmakers intense druk, in beide hul gemeenskappe en hulle werksplekke, vir gister se openbare standpunt sou ervaar. De Villiers het aangekondig dat daar bewaarders (beskermers) van die register in elke streek sou wees vir mense wat hulle name by die beswaarlys wou voeg.

[Uit *Mail and Guardian*, 22 September 1989]

BRON 1C

Die foto hieronder is op 20 Oktober 1989 in Kaapstad geneem. Dit toon lede van die Veldtog Ten Gunste van die Beëindiging van Diensplig (ECC) in 'n optog. Hulle dra die verpligte oproepdokumente vir militêre diens wat hulle by die plaaslike weermaghoofkwartier, die Kasteel, wou oorhandig.

[Uit <https://www.news24.com/news24/opinions/columnists/guestcolumn/opinion-glenn-bowles-why-i-conscientiously-object-to-whitewashing-of-de-klerks-apartheid-crimes-20211118>. Toegang verkry op 23 Februarie 2023.]

ONDERSTEUN BESWAARMAKERS!

die oproep!

BRON 1D

Die bron hieronder is deel van 'n getuienis wat op 23 Julie 1997 deur dr. Laurie Nathan, nasionale organiseerder van die Veldtog Ten Gunste van die Beëindiging van Diensplig ('End Conscription Campaign (ECC)') in 1985 en 1986, by die Spesiale WVK-verhoor in Kaapstad gelewer is. Dit werp lig op hoe die 'ECC'-aktiviste deur die apartheidsregering onderdruk is.

Die regering se reaksie was om in 1983 die Wet op Verdediging te wysig. Die wysiging het 'n beperkende en bestraffende (bedoel as straf) opsie van alternatiewe diens gebied en het ook die straf vir gewetensbeswaar tot 'n maksimum van ses jaar tronkstraf verhoog. Op hierdie stadium was die duur van verpligte militêre diens vir wit mans 'n totaal van vier jaar wat bestaan het uit twee jaar aaneenlopende diens gevolg deur jaarlikse kampe van dertig, sestig of negentig dae. Indien die regering gehoop het dat die wysiging van die Wet op Verdediging die 'War Resistance Movement' (Oorlogweerstandsbeweging) sou onderdruk, het die drakoniese (baie streng) maatreëls eerder die teenoorgestelde uitwerking gehad.

Ons veldtogte was treffend van aard en het tot uitgebreide staatsonderdrukking gelei. Ons is onderwerp aan genadelose belasting (belediging), met die strekking (betekenis) dat ons verraaiers, lafaards en mamma se seuntjies is. Soos Magnus Malan dit eens gestel het, dat ons met die kommuniste saamgewerk het en dat ons van die revolusionêre aanslag teen Suid-Afrika deel was. Daar was ook verskeie voorvalle van fisiese teistering, 'ECC'-lede is aangerand, ons huise is met petrolbomme bestook, daar is met die motorvoertuie van 'ECC'-aktiviste gepeuter, die remvoerings is gesny en wielmoere is losgemaak.

Dit het later geblyk dat 'n aantal 'ECC'-aktiviste op die moordlys van die Burgerlike Samewerkingsburo (BSB) was en gedurende die noodtoestand in 1985 is ongeveer sewentig tot tagtig van ons aktiviste aangehou. Die jongste van hulle was sewentien jaar oud en die oudste was vyf-en-sewentig jaar oud. Sommige van die aktiviste is deur die militêre intelligensiediens ondervra, ander deur die veiligheidspolisie, sommige is nooit ondervra nie en nie een is verhoor nie.

[Uit TRC Report – Volume 4: Truth and Reconciliation Commission of South Africa]

VRAAG 2: HET DIE WAARHEIDS-EN-VERSOENINGSKOMMISSIE (WVK) DAARIN GESLAAG OM IN DIE 1980's DIE AKTIWITEITE VAN DIE APARTHEIDSREGERING SE GEHEIME CHEMIESE EN BIOLOGIESE OORLOGVOERING-(CBO)-PROJEK OOP TE VLEK?

BRON 2A

Die bron hieronder is uit 'n boek met die titel *A Jacana Pocket History Truth and Reconciliation Commission* deur MI Burton geneem. Dit beklemtoon die aktiwiteite van die apartheidsregering se 'Project Coast' (Projek Kus) en die poging van die WVK om dit oop te vlek.

Dr. Wouter Basson was die hoof van Projek Kus, Suid-Afrika se geheime chemiese en biologiese oorlogvoering-(CBO)-projek. Dit was 'n navorsingsprojek wat amptelik in 1983 begin is om die soektog na CBO-verwante gifstowwe, skynbaar vir verdedigingsdoeleindes, maar later vir aanvalskapasiteit, te lei. Dit het verbindings ('n mengsel van stowwe) ingesluit wat in onlusbeheer, asook dwelmmiddels en gifstowwe vir sluipmoorde (politieke moorde), gebruik kon word.

Twee verwante amnestie-aansoeke het die deur vir ondersoek geopen, en verhoor is vanaf Junie 1998 gehou. Dr. Wouter Basson self het geweier om vir amnestie aansoek te doen. Die National Intelligence Agency (Nasionale Intelligensiediens), die kantoor vir Serious Economic Offences (Ernstige Ekonomiese Oortredings) en die kantoor van die Prokureur-generaal het ook daarin belanggestel om die saak op te volg, en toe die WVK aanvanklik besluit het om 'n lasbrief uit te reik, het hulle ingemeng. Die Kommissie het intussen met hul ondersoek voortgegaan en bevind dat hulle 'n miernes oopgekrap het. Projek Kus het blykbaar groot uitgawes meegebring, op die allerminste vir internasionale reise en blootstelling aan CBO-fasiliteite in ander lande, en daar was bewyse van bedrog en selfverryking van individue.

Die WVK het nie die kapasiteit gehad om meer te doen as om 'n paar van hierdie aspekte te ontbloot nie. Hulle het bevind dat die program 'in die hande van een persoon was, dr. Basson', en dat sy hoofde grof nalatig was met die goedkeuring van programme en die toewysing van groot bedrae geld vir hulle aktiwiteite. Dit het verwys na die frontmaatskappye wat gestig is en het bevind dat die program nie moontlik sou wees sonder 'n sekere mate van internasionale samewerking en ondersteuning nie.

[Uit *A Jacana Pocket History Truth and Reconciliation Commission* deur MI Burton

BRON 2B

Die bron hieronder is geneem uit die getuienis wat op 9 Junie 1998 deur dr. Schalk van Rensburg, Direkteur van die Dieresentrum en wetenskaplike adviseur by die Roodeplaat Navorsinglaboratorium (RNL), by die WVK gelewer het. Dit verskaf besonderhede oor hoe Eerwaarde Frank Chikane (die Sekretaris-generaal van die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke) vergiftig is.

Die bekendste voorval van vergifting het die moordpoging op die Sekretaris-generaal van die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke, Eerwaarde Frank Chikane, 'n voorste anti-apartheidstryder, behels. Terwyl Chikane in April 1989 in noordelike Namibië gereis het, het hy siek geword met wat skynbaar gastritis (maagswelling) was. Hy het twee weke later genoegsaam herstel en kon na Amerika vlieg, maar daar het hy weereens siek geword. Hy is vier keer in die hospitaal opgeneem; by een geleentheid is hy op 'n respirator geplaas toe sy hart vir 'n kort rukkie gaan staan het. Dokters het uiteindelik tekens van 'n dodelike organofosfaatgif (maak senuwees dood) in sy urine gevind.

Volgens kolonel Eugene de Kock het Weermag-agente die gif aangewend nadat hulle Chikane se tas by die lughawe onderskep het. Wat gebeur het, is nege jaar daarna deur dr. Schalk van Rensburg, in sy getuienis aan die Waarheids-en-Versoeningskommissie (WVK), blootgelê. Hy het gesê dat vyf van Chikane se onderbroeke met paraoksien (baie sterk middel) besmet is, maar nie in groot genoeg hoeveelhede om hom onmiddellik dood te maak nie.

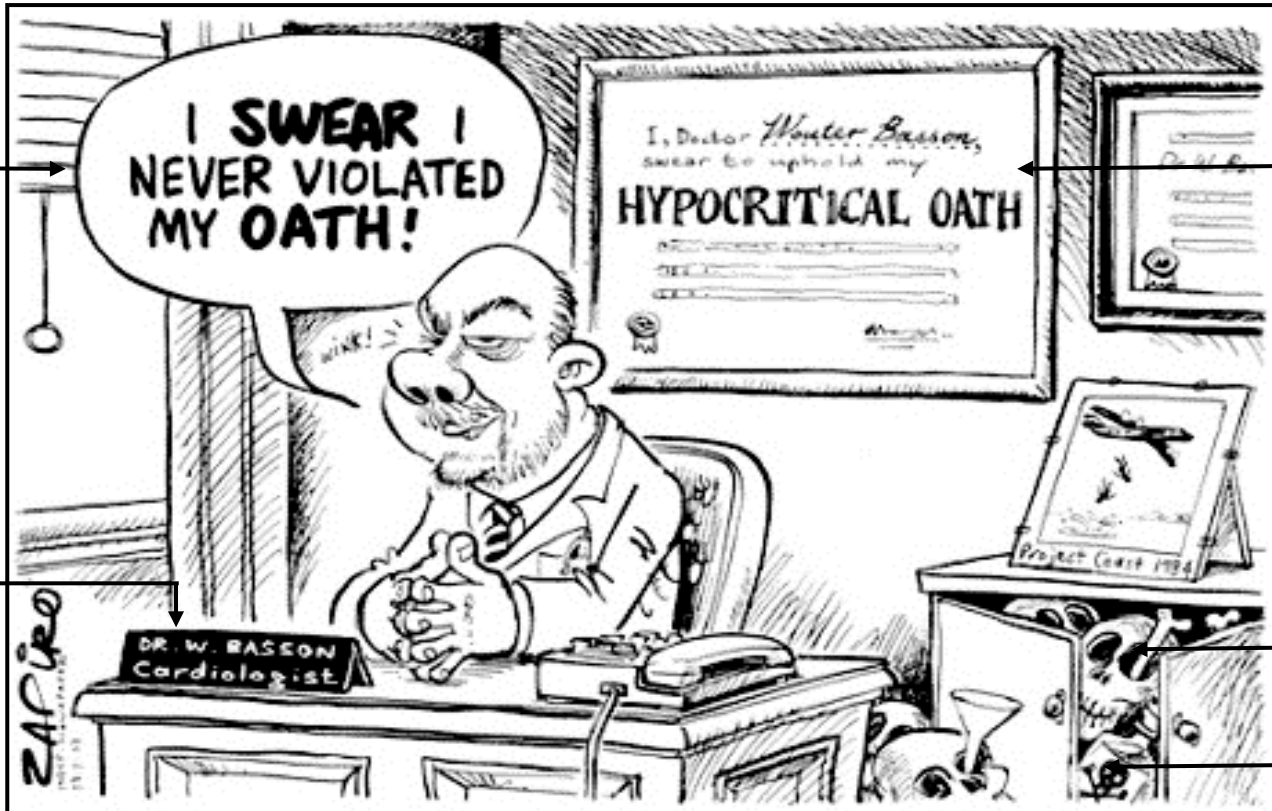
... Van Rensburg het gesê dat hy besonderhede oor die sameswering gekry het by dr. Andre Immelman, 'n gifkundige (wetenskaplike wat met chemikalieë werk) by die Roodeplaat Navorsinglaboratorium (RNL), wat as 'n skakelpersoon (kontak) met die Weermag gewerk het. 'Hulle het baie foute begaan. Die agente is nie opgelei oor hoe om die middels te gebruik nie. Hulle het belanglike dinge gedoen, soos om in plaas van om die gif oor 'n redelik groot area te versprei om deur die vel geabsorbeer te word en om absorpsie te bevorder, het die agent dit op 'n klein plekkie geplaas. Vyf onderbroeke is met gif gedokter in plaas van net een. Chikane het dus herhaaldelik siek geword en daar is bewys dat dit vergiftiging is.'

[Uit *The Dis-Eases of Secrecy, Tracing History, Memory and Justice* deur B Rappert en C Gould]

BRON 2C

Die spotprent hieronder, deur Zapiro, het op 19 Desember 2013 in die *Mail & Guardian*-koerant verskyn. Dit beeld dr. Wouter Basson, hoof van Suid-Afrika se geheime chemiese en biologiese oorlogvoeringprojek uit.

[Uit *Truth and Reconciliation In South Africa: 10 Years On* deur C Villa-Vicencio en F Du Toit]

DR. W BASSON
Kardioloog

Menslike skedels
en 'n bottel met gif

I SWEAR I NEVER VIOLATED MY OATH! =
EK SWEER EK HET NOOIT MY EED OORTREE NIE!

SKYNHEILIGE EED

BRON 2D

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit die WVK-verslag wat in Oktober 1998 vrygestel is. Dit fokus op die bevindinge oor Projek Kus.

Tussen die 3 500 bladsye van getuienis, wat oor die verloop van sy drie-jaar-onderzoek versamel is, is daar 'n verdoemende (negatiewe) hoofstuk wat aan Projek Kus gewy is. Die WVK het bevind dat wetenskaplikes, professors, dokters, tandartse, veeartse, laboratoriums, universiteite en frontmaatskappye die apartheid Chemiese en Biologiese Oorlogvoering-(CBO)-program met die ondersteuning van 'n uitgebreide internasionale netwerk staande gehou het. Die WVK het tot die gevolgtrekking gekom dat Projek Kus 'bewys was van wetenskap wat omvergewerp word om siektes te veroorsaak en die gesondheid van gemeenskappe te ondermyn'.

Die WVK het spesifiek bevind dat 'cholera, botulisme (voedselvergiftiging), antraks (veroorzaak velinfeksies), chemiese vergiftiging en die grootskaalse vervaardiging van dwelms vir misbruik, na bewering met die doel om skares te beheer, deel van die projekte van hierdie program was' en dat 'chemikalieë, gifstowwe en dodelike mikroörganismes vir gebruik teen individue vervaardig is ...'.

Die verslag het ook tot die gevolgtrekking gekom dat die wetenskaplike navorsing wat deur Projek Kus onderneem is, 'oninteressant, misplaas, oneffektief en onproduktief' was. Dit was ook buitensporig (uitermate) duur. Dit het gelei tot die aansienlike selfverryking van verskeie individue wat betrokke was. Die grootste media-aandag het gefokus op die giftige sambrele en skroewedraaiers, die dodelike bakterieë, chemikalieë en dwelmmiddels wat vir gebruik teen vyande van die apartheidsregering opgegaan is. Maar die WVK het ook bevind dat Projek Kus 'middels om die vrugbaarheid en viriliteit (geslagsdrang) van mense te verswak' nagejaag het.

[Uit *Project Coast Eugenics in Apartheid South Africa* deur J A Singh]

VRAAG 3: SPEEL SUID-AFRIKA 'N BELANGRIKE ROL OM BRICS AS 'N GLOBALE EKONOMIE TE VERSTERK?**BRON 3A**

Die uittreksel hieronder is uit 'n artikel met die titel 'The Pros of South Africa's Membership of BRICS: A Re-appraisal' geneem, wat in die *Journal of African Union Studies* verskyn het. Dit bevraagteken die relevansie (belangrikheid) van Suid-Afrika se BRICS-lidmaatskap

Suid-Afrika het in 2010 die vyfde lid van die eliteklub, bekend as BRICS (Brasilië, Rusland, Indië, China en Suid-Afrika), geword. Die insluiting van Suid-Afrika het die naam van BRIC na BRICS verander. Die bekendstelling van BRICS het kommer gewek aangesien die wêreld voortdurend ernstige verskuiwings in die internasionale orde dophou, maar daar is gehoop dat dit vir Suid-Afrika 'n positiewe nuwe begin sou wees. Suid-Afrika se gradering is egter in 2014 en 2015 deur die meeste prominente graderingsagentskappe afgegradeer, as gevolg van die swak groeivoorsigte en stygende regeeringskuld asook die groot tekorte in die lopende rekening.

Dit het in baie oorde (institusies) kommer oor die relevansie (belangrikheid) van Suid-Afrika se BRICS-lidmaatskap gewek. Die Wêreldbank het voorgestel dat Suid-Afrika 'n tweeledige (dubbele) ekonomie (verskille in klas en rykdom) moes bly met een van die hoogste ongelijkheidskoerse in die wêreld wat ongelijkheid en uitsluiting bevorder. Met 'n inkomste-Gini (gelykheidsinkomste) van om en by 0,70 in 2008 en 'n verbruikers-Gini van 0,63 in 2009, is die boonste afname in die bevolking vir 58% van die land se inkomste verantwoordelik, terwyl die onderste afname vir 0,5% en die onderste helfte vir minder as 8% verantwoordelik is (Wêreldbank 2016)*. Dit is nie belowend nie. Hoe kan Suid-Afrika sy BRICS-lidmaatskap gebruik om sy ekonomiese vooruitsigte te maksimeer (vergroot) en om die risiko's en onsekerhede te verminder? Voorts, tot watter mate kan die land uit BRICS voordeel trek?

[Uit 'The Pros of South Africa's Membership of BRICS: A Re-appraisal', *Journal of African Union Studies*, Vol. 7, (Uitgawe 1), April 2018]

***Gini-indeks:** 'n maatstaf van inkomsteverspreiding oor 'n bevolking, as 'n getal tussen 0 (perfekte gelykheid) en 1 (perfekte ongelijkheid) uitgedruk.

BRON 3B

Die bron hieronder is 'n uittreksel uit 'n toespraak wat op 11 September 2012 deur die Suid-Afrikaanse Minister van Internasionale Verhoudings en Samewerking, Maite Nkoana-Mashabane, gelewer is by die ontbytvergadering wat deur die *Business New Age*-koerant georganiseer is. Dit stel voor dat Suid-Afrika en Afrika 'n sleutelrol het om in die BRICS-formasie te speel.

Suid-Afrika het 'n sleutelrol om in die BRICS-formasie te speel om ons buitelandse beleid wêreldwyd te bevorder en om ons binnelandse beleidsdoelwitte te bereik. Ons lidmaatskap van BRICS is op drie pilare gebaseer, naamlik:

- Om ons nasionale belange te bevorder;
- Om streeksintegrasie en verwante infrastruktuurprogramme te bevorder; en
- Om vennootskappe te sluit met sleutelspelers van die Suide oor kwessies van wêreldwye regeringshervormings.

Toe die leiers van die vyf BRICS-lande (Brasilië, Rusland, Indië, China en Suid-Afrika) in Maart hierdie jaar (2012) by die vierde beraad in Delhi, Indië, ontmoet het, het hulle verklaar dat 'BRICS 'n platform vir dialoog en samewerking tussen lande is wat 43% van die wêreld se bevolking verteenwoordig, vir die bevordering van vrede, veiligheid en ontwikkeling in 'n multipolêre (verskillende), interafhanklike (van mekaar afhanklik) en toenemend komplekse, geglobaliseerde wêreld. Aangesien ons van Asië, Afrika, Europa en Latyns-Amerika afkomstig is, dra die transkontinentale dimensie van ons interaksie tot die waarde en betekenis daarvan by'.

Volgens die Zambiese ekonoom, me. Dambisa Moyo, soos aangehaal deur Jocelyn Newmarch in haar artikel met die titel 'Global Slowdown Africa's Chance to Stand Up and Shine', wat op 2 September 2012 in die *City Press* verskyn het, 'is die huidige stand van die wêrelddekkende sleg vir die res van die wêreld, maar goed vir Afrika – 64% van Afrika se bevolking is onder die ouderdom van 24. Daar word verwag dat die kontinent se bevolking binne die volgende 40 jaar 2 miljard sal bereik. Hulle is verantwoordelik vir 60% van die ekonomiese groei en sommige Afrikastate het hoër produktiwiteit as ontwikkelde lande. Afrika suid van die Sahara se ekonomie sal na verwagting vanjaar met 5,4% groei en volgende jaar met 5,3%.

[Uit toespraak gelewer by die New Age Business Briefing, Johannesburg, 11 September 2012]

BRON 3C

Die bron hieronder is uit 'n artikel met die titel 'South Africa in the BRICS-Africa Relationship' geneem. Dit is deur F Soulé-Kohndou geskryf en het in die *Afrique Contemporaine* verskyn. Dit beklemtoon die uitdagings waarvoor Suid-Afrika as 'n lid van BRICS te staan kom.

Die belangrike rol wat Suid-Afrika hoop om in die BRICS-Afrika-verhouding te speel, gee aanleiding tot baie vrae ten opsigte van die voordele wat dit vir die land kan inhou. Op ekonomiese vlak kan die voordele beperk word. Suid-Afrika se deelname aan BRICS en sy posisionering as 'n poort tot opkomende Afrika-ekonomieë skep 'n reeks mededingende uitdagings vir die Suid-Afrikaanse ekonomie.

Die eerste is die opkoms van ander Afrika-markte wat hulleself ook as poorte tot Afrika posisioneer en besig is om hulle regulasies en infrastruktuur te vereenvoudig om beleggings te lok.

Die tweede uitdaging is binnelands aangesien buitelandse beleggers tekens van vermoedheid toon as gevolg van stygende arbeidskoste, 'n gebrek aan tegniese vaardighede en die skim (skaduwee) van beleide wat daarop gemik is om myne te nasionaliseer soos deur Jacob Zuma se regering genoem is, wat dus 'n waarskuwing oor staatsingryping in die Suid-Afrikaanse besigheidswêreld is. Dit dryf al hoe meer beleggers na ander markte met stewige groei, spesifiek Nigerië en Ghana, wat ook hoop om die rol van poort na Afrika vir buitelandse beleggers van BRICS te speel, deur hulle interne regulasies te verslap ten gunste van belegging.

[Uit 'South Africa in the BRICS-Africa Relationship' deur F Soulé-Kohndou]

BRON 3D

Die bron hieronder is geneem uit 'n artikel met die titel 'World Bank Databank, World Bank Indicators 2011' en dit het in die *International Institute of Security Studies (IISS), Military Balance Journal* verskyn. Dit verskaf 'n vergelykende analise van die BBP en bevolking van BRICS-lede tussen 2011 en 2022.

	2011		2022	
LANDE	BBP* (VSA\$)**	BEVOLKING	BBP* (VSA\$)**	BEVOLKING
Brasilië	2,4 triljoen	198 miljoen	1,608 triljoen	212 miljoen
Rusland	1,89 triljoen	142 miljoen	1,776 triljoen	146 miljoen
Indië	1,87 triljoen	1 miljard	3,178 triljoen	1,380 miljard
China	7,3 triljoen	1,3 miljard	17,458 triljoen	1,439 miljard
Suid-Afrika	401 miljoen	50 miljoen	418 miljoen	60 miljoen

[Uit 'World Bank Databank, World Bank Indicators, 2011': *International Institute of Security Studies (IISS), Military Balance 2011* (vir militêre besteding)]

* **Bruto Binnelandse Produk (BBP)** is die standaard meting van die produksie van goedere en dienste in 'n land in 'n gegewe tydperk

** **(VSA\$):** VSA-dollar/VS-dollar

Monetêre bedrae in toenemende mate:

Miljoen → Miljard → Triljoen

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is uit die volgende geneem:

Burton, Ml. 2016. *A Jacana Pocket History Truth and Reconciliation Commission* (Jacana Media, Johannesburg)

Villa-Vicencio C en Du Toit F. 2002. *Truth and Reconciliation In South Africa: 10 Years On* (David Philip Publishers, Durban)

De Villiers, S. 1998. *TRC Report – Volume 4: Truth and Reconciliation Commission of South Africa* (Abe Books, Suid-Afrika)

<https://www.news24.com/news24/opinions/columnists/guestcolumn/opinion-glenn-bowles-why-i-conscientiously-object-to-whitewashing-of-de-klerks-apartheid-crimes-20211118>

Mail and Guardian, 22 September 1989

Rappert, B en Gould C. 2017. *The Dis-Eases of Secrecy, Tracing History, Memory and Justice* (Jacana Media, Johannesburg)

Singh, JA. 2002. *Project Coast Eugenics in Apartheid South Africa* (United Nations Institute for Government Research, Kaapstad)

Soulé-Kohndou, F. 'South Africa in the BRICS-Africa Relationship', *Afrique Contemporaine* 2013/4 (No. 248)

Toespraak gelewer by die New Age Business Briefing, Johannesburg, 11 September 2012

'The Pros of South Africa's Membership of BRICS: A Re-appraisal', *Journal of African Union Studies*, Vol. 7, (Uitgawe 1), April 2018

Vanderbilt Journal of Transnational Law, Volume 22, Uitgawe 1 van 1989

'World Bank Databank, World Bank Indicators, 2011': *International Institute of Security Studies (ISSS), Military Balance 2011*

